

We conclude that the alienation has now acquired the character of cultural schizophrenia (individual interior escape of trauma subject from his own freedom) – transgression as the removal of interactive and interpassive desires of the unconscious, which now are out from any taboo, and voluntary transfer them into the new symbolic realm, connects with the digital network control (perversion of Great Other). Transgression becomes a contemporary form of oppression.

The result of the transgression is a symbolization of labor, which takes light digital forms, mixes job with leisure in freelance work at distance and becomes a round-the-clock virtual «slavery» of the atomic and very local individual tied to the place of registration and to the computer screen. The dynamics of information and capital requires the statics of symbolic identities. The global control of the Perverse Great Other of machine is hidden under the imaginary emptiness of the virtual simulation. The deontologization of the postmodern is critically rethought by us in the framework of psychoanalysis of the Real as fool emptiness. The author's interpretation of alienation is based on placing a subject in the register of the Real and Reality as a result of losing Real in empiric trauma experience.

Alienation is understood by us as a trauma from the encounter with our own subjectivity and a barrier from the Real through the symbolic screen (banner, display). The basis of alienation is the oppression expressed in the techniques of open suture of new cyber forms of censorship: hypertrophy of reality as an image, forced information transparency, aestheticization of the catastrophe, performanceism. The most effective mechanism for overcoming this non-structural oppression seems to us to be in the semantic field of critical thinking of the new modernism. Critical theory is conceptualized in Lacan and Post-Lacan psychoanalysis and brightly represented by psychoanalytic auteur («hard») cinema, which performs the function of emancipation of the traumatic and sutured subject from the repressive structure of rhizome.

Key words: alienation, structural psychoanalysis, lacanism, desire, transgression, Real, Symbolic, brand, subjectivity.

Надійшла до редакції 25.04.2021 р.

УДК 130.2

КОЛІЗІЇ ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕЙ В ДИСКУРСІ НЕКЛАСИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Горбатюк Андрій Юрійович – аспірант, Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-2523-7464>
 DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.447>
andrewluchanko@gmail.com

Стаття присвячена одній з найбільш проблемних і неопрацьованих тем в сучасній гуманістиці – темі співвідношення трьох типів гуманізму: класичного гуманізму, постгуманізму і трансгуманізму. Криза гуманістичних ідей, спричинена історичними подіями ХХ ст., та, як наслідок, стрімким технологічним прогресом, сформувала нові філософські та культурологічні вектори пізнання людини і її природи. Трансгуманізм та постгуманізм претендують стати орієнтиром у розумінні людського в постіндустріальному суспільстві, тому важливо виокремити їхній взаємозв'язок із класичним гуманізмом, оскільки це допоможе зрозуміти сучасний ціннісний вектор: орієнтацією на людину в її природній та екзистенційній єдності або ж прагненням докорінної трансформації, переступанням через людську природу, культуру і зрощенню індивіда з техносферою.

Ключові слова: гуманізм, пост гуманізм, транс гуманізм, техносфера, трансформація.

Постановка проблеми. З початком ХХІ ст. усе частіше виникає суперечливе питання про роль та статус людини. Наукові відкриття минулого століття, винайдення ядерної зброї, початок космічної ери все більше підкріплює усвідомлення гегемонії людини над оточуючим світом. Це усвідомлення наштовхнуло людство на революційну ідею – ідею власного, контрольованого видозмінення. Безсумнівно, що слідом за сміливими ідеями приходить переоцінка базових культурних та навіть моральних принципів, у даному випадку йдеться про відторгнення певних класичних уявлень про «людське». М. Фуко проголосив «смерть людини», що пов'язано з руйнуванням гуманістичного образу людини і її проривом в Інший вимір. З'явилася точка зору, згідно з якою гуманізм не можна вважати єдиною вірною світоглядною системою. Так, Р. Барт говорив, що ідея «світової спільноти» європейського гуманізму, яка стверджує рівноцінність усіх культур, неістинна. У цьому ж руслі мислив і Б. Рідінгс [13], вважаючи, що гуманізм несправедливий у своїх спробах утілити ідею загальної єдності, що особливо яскраво проявляється у взаєминах з Іншими. Психіатр і філософ Ф. Фанон [6] вважав, що гуманізм уніфікує буття, позбавляючи його різноманітності. Подібні висновки сформовані на основі досліджень психіки колонізованих націй, яким нав'язувалася чужа мова. В результаті людина позбавлялася цілісності натури і особистої свободи: її свідомість підлаштовували під чужі / Інші ритми, не дозволяючи їй критично мислити.

Стан останніх досліджень та публікацій. В статті аналізуються сучасні дослідження, присвячені проблемам гуманізму, пост-гуманізму та транс-гуманізму. Так, криза класичного гуманізму та інтенсивний технічний прогрес спровокували колізії гуманістичних ідей та синтез антропоцентризму з техноцентризмом, породжуючи нові форми розуміння людини та її майбутнього. Розглянуто концепції таких філософів як М. Фуко [7], Е. Левінаса [4], А. Рено [5], Р.Барта [1] та ін. Проаналізовано роботи сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників транс-гуманізму та пост-гуманізму Д. Товмаша, Ф. Власенко [2], М. Ізотова [3], А. Чукурова [10], Н. Бострома [12], Ф. Фукуями [8], М. Мора [19], А. Сандберга [18], Дж. Волиняка [15] та ін. У результаті виявлено співвідношення та відмінності між класичним гуманізмом, транс-гуманізмом та пост-гуманізмом, що допоможе зрозуміти вектор гуманістичних ідей в контексті сучасності та майбутнього.

Виклад основного матеріалу. Тип класичного гуманізму, центральною ідеєю якого є самоцінність людини та визнання її особистої гідності, прав і свободи, сформувався та закріпився лише в епоху Відродження. Хоча передумови зустрічаємо і в античному розумінні людини, і в християнській ідеї свободи особистості, тим не менше, саме Ренесанс і його гуманізм породив людину-творця – автономного, різностороннього індивіда, якому вдається впливати та трансформувати природне, культурне та соціальне середовище. Антропоцентризм і титанізм лише посилили ідеї ренесансного розуміння людини, таким чином заклавши фундамент класичного типу гуманізму, який відстоював право людини на самовираження, розвиток та щастя. Вільне, творче самовизначення (автономія) складало основу гідності людської особистості. Але в подальшому, на думку А. Рено, ренесансна ідея гуманізму, заснована на автономній свободі, трансформувалася в протилежну ідею – ідею індивідуалізму, незалежності, що видозмінило гуманізм та створило гуманістичну кризу [5, 71]. Рено пише, що індивідуалізм відстоює цінність єдиності, одиничності, в той час як в основі ідеї автономії лежить визнання деякої загальної частини людської природи (інтерсуб'єктивності) [5, 70]. У роботі «Ера індивіда. До історії суб'єктивності» зазначається, що «в той час як поняття автономії цілком допускає підпорядкування закону або нормі з тих пір, як вони прийняті на вільній основі ..., ідеал незалежності більше не сприймає цього обмеження Я, а, навпаки, прагне до простого ствердження Я в якості невід'ємної цінності» [5, 70]. Таким чином А. Рено робить висновок, що сучасна криза гуманізму пов'язана не з помилковою самої по собі ідеєю гуманізму, а з відхиленням останнього від автономії в сторону індивідуалізму, що неминуче веде до принципу «Турботи про себе», до замкнutoї на собі, своїх потребах людини-монади (Ляйбніц).

Проблема, що виникає сьогодні перед гуманізмом, може бути зведена до наступного: як у рамках суб'єктивності створити надіндивідуальні, інтерсуб'єктивні цінності, загальні для всіх і не бути схильним до релятивізму. Тобто як мислити трансцендентність усередині іманентності, як приймати цінності всередині самого суб'єкта, а не приписувати їх зовнішньому джерелу – Богу, традиції тощо.

Е. Левінас стверджує, що «сене людяності в греко-римському гуманізмі не тільки погано захищений, але погано сформульований; що сене людського не вичерпується положеннями гуманізму; що він не захищений проти спершу непомітного, а під кінець фатального зміщення. Крихкість гуманності в цьому гуманізмі? Так.» [4, 564]. Французький філософ вважає, що головне призначення гуманізму – в захисті людяності людини незалежно від національної, расової, статевої та іншої приналежності [4, 564]. Однак історичні події ХХ ст. – Перша і, особливо, Друга світова війна – показали крах гуманізму, його неможливість протистояти антигуманним діям із знищення, до прикладу, євреїв та інших народів. Причину цієї неспроможності Е. Левінас виявляє в західноєвропейському фокусуванні суб'єкта на самому собі, прагненні до тотальності та іманентності, в невмінні мислити Іншого і мати досвід Іншого, в пріоритеті метафізики над етикою, в самому способі європейського мислення – саморефлексії, тобто відображенні того, що є. Культура Заходу замикається на собі і не може прийняти чуже як інше: несхоже, нетотожне, відмінне.

У ХХ, а пізніше і на початку ХХІ ст. простір соціального піддався докорінним зламам і трансформаціям, які торкнулися і гуманізму.

Сьогодні вчені [19], заглядаючи в майбутнє, формують парадигму пост-гуманізму і транс-гуманізму. Часто ці поняття ототожнюють. І вони справді використовують схожу термінологію та мислять людину за межами «людяності», але запропоновані ними інтерпретації принципово різні.

Криза розуміння суб'єкту тісно пов'язана з кризою гуманізму. Відбувається деконструкція, здавалося б, фундаментальних та очевидних понять – автор, читач, Бог та ін. Але головне, сама людина перестала бути концептом, а стала конструктором. Пошук слабких складових цього «конструкту» та заміна їх на більш технологічні – це погляд на людину майбутнього з точки зору транс-гуманізму. «Транс-гуманізм сьогодні є гаслом для різних культурних, політичних, філософських та цифрових рухів, що просувають технофутуристичне бачення про трансгресію біології людини» [17, 12].

У 2004 р. прихильники цього руху, об'єднані у Всесвітню асоціацію трансгуманістів, провели в університеті м. Торонто міжнародну наукову конференцію, на якій висувалися такі ідеї як повна свобода у використанні нових технологій з метою вдосконалення людського інтелекту, прагнення зробити людину сильнішою і красивішою, здатною контролювати свої емоції, можливість виходу людини за межі Землі і освоєння нею космічного простору. Завдяки біо- і нанотехнологіям нащадки людини зможуть переписати геном, змінити глобальну екосистему. Якщо одні пов'язують нову стадію розвитку людини зі зміною її генетичних властивостей, то інші вважають, що «нова людина» з'явиться тоді, коли буде неможливий її репродуктивний союз із «простими людьми». Згідно з ученням трансгуманізму, по-перше, нові технології, що сприяють людському вдосконаленню, повинні бути широкодоступним і люди повинні мати можливість вибирати між ними (морфологічна свобода). По-друге, батьки повинні мати можливість вибору, які технології використовувати, щоб знайти дітей (репродуктивна свобода). Однак як будь-яка свобода, цей вибір повинен бути обмежений певними рамками.

Трансгуманісти виступають не стільки проти обмеження свободи, скільки проти заборони на дослідження з метою удосконалення людини. Якщо вченим та інженерам буде надана повна свобода, людство буде здатне досягти «транс-гуманістичного» майбутнього, позбавленого страждань. У цьому майбутньому навіть смерть людина зможе приймати лише за власним вибором.

М. Мінські, організатор проекту створення штучного інтелекту, вважає, що звичайні люди навряд чи знали б, як і герої твору К. Чапека «Засіб Макропулоса», що робити з «вічним життям» [11]. Маса зазвичай не володіють чітко окресленими ідеями або цілями. Тільки вчені, що працюють над своїми проблемами багато років, можуть оцінити необхідність подовження людського життя. З точки зору Мінські [16], вчені не повинні нести моральну відповідальність за свої винаходи, вони повинні робити те, що вони хочуть. Вони не зобов'язані розділяти ті ж цінності, що й інші люди. Транс-гуманісти представляють майбутнє, в якому можуть бути реалізовані всі мрії і в якому творче самовираження стане доступним кожній людині. Як приклад, розглядається така проблема людського існування, як нудьга. Вибір не випадковий, оскільки феномен нудьги тісно пов'язаний з проблемами розуміння практичного безсмертя як сфери можливої екзистенціальної практики людини. Власне в концепції інформаційної природи душі вічне життя неможливе, можлива лише невизначено тривала відсутність смерті. Вирішити, бути чи не бути, повинна сама людина, тобто фактично життя в практичному безсмерті може бути перерване або вбивством, або самогубством, але не природною смертю.

Трансгуманісти переконані в тому, що етичні положення, які перешкоджають науково-технічному прогресу, частіше трансформуються, ніж залишаються непорушними. В основі транс-гуманістичного вчення лежать два принципи. Принцип необхідності нескінченного вдосконалення і досягнення нових можливостей для людини. Принцип етичності відмови від застарілих форм, що обмежують ці можливості, в ім'я нових, більш досконалих форм людського буття.

Тим не менше, транс-гуманізм парадоксально антропоцентричний, оскільки бачить цінність у самій людині. Риторика транс-гуманістів спрямована на відтворення нашої природи на інших засадах, але без втрати людського начала.

Транс-гуманізм сформувався як течія наприкінці ХХ ст., головною метою якого є перемога над смертю і старінням. Опорою в цій боротьбі є технології. Транс-гуманізм традиційно диференціюється на демократичний, лібертаріанський, сурвівалістський, релігійний, екстропанізм і сингуляріанізм. Загальним для всіх напрямів усередині транс-гуманізму є усвідомлення необхідності подолання завершення людського буття і досягнення постлюдської (посторганічної) форми існування. Великого впливу ця течія зазнала від наукової фантастики, зокрема кіберпанку та посткіберпанку (Гібсон, Стерлінг, Бродерік).

Якщо для гуманістів важливо те, що людина може поліпшити світ через раціональне мислення, терпимість, свободу і демократичні форми суспільного устрою, то для транс-гуманістів важливо те, ким людина може стати. Якщо для гуманізму питання про природу людини і її недосконалість залишається осторонь, то для транс-гуманізму поліпшення людського організму стає метою. Якщо гуманісти зупинялися на зміні людини за допомогою соціальної освіти, то транс-гуманісти вважають за необхідне використовувати технологічні методи для виходу за межі людського способу існування. У класичному гуманізмі ідентичність людини мислиться невідокремленою від тілесності як способу існування і людини, і його особистості. Транс-гуманісти, визнаючи інформаційну природу ідентичності людини, повністю поривають із субстанцією. Інформація не є субстанція, інформація взагалі не субстанціональна і тому може бути пов'язана з будь-яким матеріальним носієм.

Проблема штучного інтелекту, подолання тілесної смерті за допомогою кріоніки та загрузки свідомості на цифровий носій, створення так званих кіборгів – людей, яким замінили частини організму з метою покращення, посилення їх властивостей та інші вектори філософських дискусій транс-гуманістів приводять до складних етичних суперечностей та шквалу критики.

Транс-гуманізм, прагнучи вийти за традиційні межі розуміння людини, сам опиняється під впливом антропоцентричного дискурсу. Для транс-гуманістів залишаються невирішеними етичні питання взаємодії подібних гібридів (кіборгів) із людьми, котрі народилися традиційним шляхом і не мають модифікацій. Якщо уявити, що всі проекти транс-гуманістів втіляться в життя, то неодмінно виникає питання про те, який статус матимуть дигітальні безтілесні суб'єкти, відроджені біолоїди, кіборги і роботи в порівнянні з традиційними біолоїдами? Очевидно, що подібна диференціація посилить існуючу економічну і класову нерівність. Критик транс-гуманізму Ф. Фукуяма піднімає дуже важливе питання про втручання в генетичні програми як самої людини, так і тварин [8, 7]. Подібне втручання може вчинити фатальний вплив на навколишнє середовище, а також на саме людство. «Постлюдський світ може виявитися куди більш ієрархічними і конкурентним, ніж наш сьогоднішній, а тому повним соціальних конфліктів. Це може бути світ, де буде втрачено будь-яке поняття «загальнолюдського», тому що ми перемішаємо гени людини з генами стількох видів, що вже не будемо чітко розуміти, що ж таке людина» [8, 218].

Представник транс-гуманізму Н. Бостром вважає, що повсякденні уявлення про людські цінності обмежені рамками нашого досвіду і убогістю уяви. Бостром висуває диспозиційну теорію цінностей, згідно якої щось є цінністю для суб'єкта тоді і тільки тоді, коли сам суб'єкт висловив би принципове бажання познайомитися з носієм цієї цінності. Ця теорія дозволяє пристосовувати цінності до прогалів у людському знанні. Вона допомагає людині прийняти в якості цінності ті речі, з якими вона не цілком знайома. Наприклад, любитель музики міг ніколи не чути симфоній П.І. Чайковського, але можна з великим ступенем ймовірності сказати, що ці симфонії увійдуть до числа його цінностей, коли він їх почує. Точно так само, на думку Бострома, хоча в даний час пост-гуманістичні цінності вище розуміння сучасної людини, вони цілком можуть зайняти своє місце в системі світогляду майбутніх поколінь людей. [12, 3]

Розуміння пост-гуманізму неоднозначне. Одні вважають, що пост-гуманізм протилежний гуманізму і являє собою новий виток його розвитку в пост-епоху; інші пов'язують його з втратами, в тому числі самої людини, його коріння, віри і цінностей. Пост-гуманізм, будучи вторинним утворенням від гуманізму, з одного боку, здійснює спробу піти від нього, а з іншого боку – виправити його недоліки (несправедливість, суперечності). На відміну від гуманізму, пост-гуманізм не приймає антропоцентризму, підкреслюючи, що людина є еволюційною частиною природи, яка постійно перетворюється і змінюється. Підсумком триваючого еволюційного процесу стане перетворена шляхом передових технологій постлюдина, що вийшла при з'єднанні з машиною. Зауважимо, сучасна еволюція має не природний, а штучний / технологічний характер, перетворюючи людину в частину техносфери. Саме за допомогою останньої можна створити штучні органи, посилити дієвість інтелекту, інтегруючи свідомість людини в комп'ютер. Особистість у пост-гуманізмі – явище штучне, тому що вона стає результатом розвитку технічних умов. У пост-гуманістичній ері мірилом цінності стане інтелектуально-технологічний потенціал, що викликає величезну кількість побоювань, що стосуються майбутньої людини і її буття. Справа в тому, що пост-гуманізм може стерти своєрідність і неповторність людської індивідуальності: технології сформулюють якусь єдину модель людини, пов'язану з машинами – наприклад, постлюдини (posthumans) або кіборга (безстатевий гібрид машини і людини). Тут гуманістична віра в безмежність можливостей розуму людини може обернутися трагедією: штучна науково-технічна реальність почне превалювати, розриваючи всі зв'язки з природним, трансформуючи людину, змінюючи хід часу і поняття простору, порушуючи баланс буття. Черговий поворот буття і його нова епістема, що акцентує увагу на знаннях і технології, піддасть трансформації саме буття людини в непередбачуваному напрямку. Якщо порівняти гуманізм і пост-гуманізм, то акценти в них мають наступну розстановку: гуманістичний ідеал передбачає теоантропоцентризм, а пост-гуманістичний – техноантропоцентризм із домінуванням штучного, технічного середовища. Проте, цінність пост-гуманізму полягає в тому, що він, спираючись на старе, виробляє переоцінку всього їм створеного і намагається поставити нові вектори розвитку.

Трансгуманізм і постгуманізм базуються на еволюційному підході. Однак транс-гуманістичні установки продовжують розвивати дарвіністську траєкторію. У горизонті цих установок передбачається, що людство в своєму еволюційному розвитку досягне поліпшених характеристик. Сьогодні людство знаходиться на етапі еволюційного розвитку, що дозволяє втручатися в хід еволюції. Потенційне виникнення нових біо-дигітальних видів успадковує, крім іншого, принцип природного відбору. Незважаючи на те, що пост-гуманізм і транс-гуманізм використовують схожу термінологію (постлюдина, кіборг, технології та ін.), вони вкладають різний зміст у використовувані поняття. Як вже говорилося раніше, кіборг для транс-гуманістів – це технологічний суб'єкт, максимально модифікований на користь відмови від біологічного, але в той же час гранично антропоцентричний.

Для постгуманістів, зокрема для Д. Харауей, автора «Маніфесту кіборгів», «кіборг – це кібернетичний організм, гібрид машини і організму, істота соціальної реальності і одночасно породження фантазії» [9, 5]. Кіборг – це точка збирання технологічного і органічного, міфічного і соціального. Це те, чим стаємо, і те, чим ми вже частково є. Транс-гуманізм завжди спрямований у майбутнє і виходить з посилки про біологічну недосконалість людини, яку необхідно подолати. Постгуманізм також дивиться в майбутнє, але з необхідністю включає і сьогодення. Основним недоліком для нього є не біологія людини, а психологічна зацикленість людини на собі. На противагу трансгуманізму, пост-гуманізм заперечує перевагу людського і вважає своїм завданням звільнення раніше пригноблених, що визначає увагу. У пост-гуманізмі немає місця ідеалу людини і постлюдини, як і немає в ньому ієрархічності.

Висновки. Всі суперечки про гуманізм, трансгуманізм та постгуманізм будуть продовжуватися ще довго в зв'язку з інтенсивним розвитком технологій та розширенням техносфери. Питання в тому, які кроки потрібно зробити, щоб уникнути або, хоча б, розібратися в тих суперечливих питаннях та етичних проблемах перед якими стоять вище згадані філософські концепції. Чи потрібно відроджувати гуманізм, щоб не втратити гуманне начало людини? Чи істинне твердження «людина мірило всіх речей»? Та чи зуміють нові вектори філософського сприйняття людини, не загубити власне те, що ми вважаємо «людським»? Це складні питання, оскільки поки відповіді на них базуються на нашому теперішньому розумінні людини та «людського», яке тісно пов'язане з трансцендентними ідеями минулого, матеріалістичними ідеями сучасного та утопічно-мінливими уявленнями майбутнього. Як показує історія, нам часто не вдається передбачити соціально-економічний лад недалекого майбутнього, тому складно говорити про культурні, етичні та філософські метаморфози прийдешніх днів. Безумовно, новітні технології більшою мірою вплинуть на наше розуміння фундаментальних понять – життя-смерті, людини-бога і т. д., симбіоз технології та біології вже відбувається і ми навряд чи зможемо його зупинити.

Список використаної літератури

1. Барт Р. Мифологии. Москва : Академ. проект, 2008. С. 213-217.
2. Власенко Ф., Левченко С., Товмаш Д. Посткультура в контексті трансгуманізму. *Культурологія*, 2019. С. 166–170. [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://cutt.ly/qcVxWZq>
3. Изотов М.О. О трансгуманизме как мировоззрении *Вестник Омск. гос. пед. ун-та. Гуманитарные исследования*. № 4 (29), 2020. С. 16-20.
4. Левинас Э. Трудная свобода. Очерки по иудаизму. *Избранное: Трудная свобода*. Москва : Росс. полит. энцикл. (РОССПЭН), 2004. С. 319-589.
5. Рено А. Эра индивида. К истории субъективности. СПб. : «Владимир Даль», 2002. 473 с.
6. Фанон Ф. Про насильство [Електронний ресурс] / Франц Фанон. *Гнані та голодні*. Режим доступу : <https://vpered.wordpress.com/2010/11/22/fanon-de-la-violence/>
7. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / [Вступ. ст. Н.С. Автономовой]; пер. с фр. В.П. Визгина. СПб. : АОЗТ «Талисман», 1994
8. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / Пер. с англ.: М.Б. Левин. Москва, 2004.
9. Харауэй Д. Манifest киборгов: наука, технология и социалистический феминизм 1980-х. Москва : ООО «Ад Маргинем Пресс», 2017.
10. Чукуров А. Ю.. Идеи постгуманизма в культурологической перспективе. *Общество. Среда. Развитие (Terra Humana)*. № 3 (48). 2018. С. 24-30.
11. Bernard Williams The Makropulos Case: Reflections on the Tedium of Immortality - <https://www3.nd.edu/~pweithma/Readings/Williams/Williams%20on%20Immortality.pdf>
12. Bostrom N. A History of Transhumanist Thought. *Journal of Evolution and Technology*. 2005. Vol. 14. No. 1. P. 1–25.
13. Delany, Paul. The University in Pieces: Bill Readings and the Fate of the Humanities Profession, 2000. P. 89–96. JSTOR, www.jstor.org/stable/25595706. Accessed 13 Apr. 2021.
14. Fukuyama F. Transhumanism. *Foreign Policy*. October 23, 2009
15. Harrison P., Wolyniak J. The History of 'Transhumanism'. *Notes and Queries*, Volume 62, Issue 3, September 2015, Pages 465–467, <https://doi.org/10.1093/notesj/gjv080>
16. Marvin Minsky. Will Robots Inherit the Earth? *Scientific American* (October 1994), p. 109.
17. Ranisch R., Sorgner S.L. (Eds.) Post- and Transhumanism: An Introduction. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2015. P. 7–28.
18. Sandberg Anders (14 April 2014). «Ethics of brain emulations». *Journal of Experimental & Theoretical Artificial Intelligence*. 26 (3): 439–457.
19. The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future. *Wiley-Blackwell*. 2013
20. Walker M. Religion and Transhumanism: Introducing a Conversation. *Journal of Evolution and Technology* Vol. 14. Issue 2

References

1. Bart R. Mifologii. M.: Akademicheskij projekt. 2008. S. 213-217.
2. Vlasenko F. Levchenyuk Є., Tovmash D. Postkultura v konteksti transgumanizmu. Kulturologiya. 2019. S. 166–170. [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu : <https://cutt.ly/qcBxWZq>
3. Izotov M.O. "O transgumanizme kak mirovoznrenii" Vestnik Omskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. Gumanitarnyye issledovaniya. no. 4 (29). 2020. pp. 16-20.
4. Levinas E. Trudnaya svoboda. Ocherki po iudaizmu. Izbrannoye: Trudnaya svoboda. Moskva: Ross. polit. Entsikl. (ROSSPEN). 2004. S. 319-589.
5. Reno A. Era individa. K istorii subyektivnosti. SPb.: «Vladimir Dal». 2002. 473 s.
6. Fanon F. Pro nasilstvo [Elektronniy resurs] / Frants Fanon // Gnani ta golodni.- Rezhim dostupu : <https://vpered.wordpress.com/2010/11/22/fanon-de-la-violence/>
7. Fuko M. Slova i veshchi. Arkheologiya gumanitarnykh nauk / [Vstup. st. N.S. Avtonomovoy]; per. s fr. V.P. Vizgina. – SPb.: AOZT «Talisman». 1994
8. Fukuyama F. Nashe postchelovecheskoye budushcheye: Posledstviya biotekhnologicheskoy revolyutsii / Per. s angl.: M. B. Levin. Moskva. 2004.
9. Kharauy D. Manifest kiborgov: nauka. tekhnologiya i sotsialisticheskij feminizm 1980-kh. Moskva: OOO «Ad Marginem Press». 2017.
10. Chukurov A.Yu.. "Idei postgumanizma v kulturologicheskoy perspektive" Obshchestvo. Sreda. Razvitiye (Terra Humana). no. 3 (48). 2018. pp. 24-30.
11. Bernard Williams "The Makropulos Case: Reflections on the Tedium of Immortality"
12. Bostrom N. A History of Transhumanist Thought // Journal of Evolution and Technology. 2005. Vol. 14. No. 1. P. 1–25.
13. Delany, Paul. "The University in Pieces: Bill Readings and the Fate of the Humanities." Profession, 2000, pp. 89–96. JSTOR, www.jstor.org/stable/25595706. Accessed 13 Apr. 2021.
14. Fukuyama F. Transhumanism // Foreign Policy. October 23, 2009
15. Harrison P., Wolyniak J. The History of 'Transhumanism'. *Notes and Queries*, Volume 62, Issue 3, September 2015, Pages 465–467, <https://doi.org/10.1093/notesj/gjv080>
16. Marvin Minsky, "Will Robots Inherit the Earth?" Scientific American (October 1994), p. 109.
17. Ranisch R., Sorgner S.L. (Eds.) Post- and Transhumanism: An Introduction. – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2015. P. 7–28.
18. Sandberg, Anders (14 April 2014). «Ethics of brain emulations». Journal of Experimental & Theoretical Artificial Intelligence. 26 (3): 439–457.
19. The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future //Wiley-Blackwell - 2013
20. Walker M. Religion and Transhumanism: Introducing a Conversation // Journal of Evolution and Technology Vol. 14. Issue 2

КОЛЛИЗИИ ГУМАНИСТИЧЕСКИХ ИДЕЙ В ДИСКУРСЕ НЕКЛАСИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Горбатюк Андрей Юрьевич – аспирант, Национальная музыкальная академия Украины имени П.И.Чайковского, г. Киев

Соотношения трех типов гуманизма: классического гуманизма, постгуманизма и трансгуманизма – проблемная сфера в современной научной среде. Кризис гуманистических идей который был вызван историческими событиями XX века и как следствие стремительным технологическим прогрессом сформировал новые философские и культурологические векторы познания человека и его природы. Трансгуманизм и постгуманизм претендуют стать ориентиром в понимании человеческого в постиндустриальном обществе, поэтому важно выделить их взаимосвязь с классическим гуманизмом, поскольку это поможет понять современный ценностный вектор: ориентацией на человека в его естественном и экзистенциальном единстве или же стремлением к трансформации, перешагиванием через человеческую природу, культуру и срастанию индивида с техносферой.

Ключевые слова: гуманизм, постгуманизм, трансгуманизм, техносфера, трансформация.

STAGE SPACE: PROBLEMS OF TERMINOLOGY IN SCIENTIFIC RESEARCH COLLISIONS OF HUMANISTIC IDEAS IN THE DISCOURSE OF NON-CLASSICAL CULTURE

Horbatiuk Andrii – Postgraduate student of the National Music Academy of Ukraine named after PI Tchaikovsky, Kyiv

The article is devoted to one of the most problematic and unprocessed topics in modern humanities – the topic of the relationship of three types of humanism: classical humanism, posthumanism and transhumanism. The crisis of humanistic ideas is caused by the historical events of the XX century and as a result of rapid technological progress has formed new philosophical and cultural vectors of knowledge of man and his nature. Transhumanism and posthumanism claim to be a guide in understanding the human in post-industrial society, so it is important to distinguish their relationship with classical

humanism, as it will help to understand the modern value vector: focus on man in his natural and existential unity or the desire for transformation our nature, culture and fusion of the individual with the technosphere.

Key words: humanism, posthumanism, transhumanism, technosphere, transformation.

UDK 130.2

STAGE SPACE: PROBLEMS OF TERMINOLOGY IN SCIENTIFIC RESEARCH COLLISIONS OF HUMANISTIC IDEAS IN THE DISCOURSE OF NON-CLASSICAL CULTURE

Horbatiuk Andrii – Postgraduate student of the National Music Academy of Ukraine named after PI Tchaikovsky, Kyiv

Relevance of the research topic. The article analyzes modern research of the problems of humanism, posthumanism and transhumanism. Their correlations and differences, the isolation of which may indicate the vector of cultural, philosophical and social transformations. The concepts of such philosophers as M. Foucault, E. Levinas, R. Bart, A. Reno and others are considered. The works of modern researchers of transhumanism N. Bostrom, F. Fukuyama, J. Wolyniak M. Izotov, F. Vlasenko and others are also analyzed.

The purpose of this article is to analyze how three different type of humanism relate to each other. To identify similarities and differences between them. And to give a definition to each of them. Research methodology. In the process of carrying out research, theoretical, historical, philosophical and analytical methods were used.

Conclusions. All the controversy over humanism, transhumanism and posthumanism will continue for a long time due to the intensive development of technology and the expansion of the technosphere.

The question is what steps need to be taken to avoid or at least understand the controversial issues and ethical issues facing the above-mentioned philosophical concepts. As history shows, we often fail to predict the socio-economic system of the near future, so it is difficult to talk about the cultural, ethical and philosophical metamorphoses of the coming days. Of course, the latest technologies will have a greater impact on our understanding of fundamental concepts – life-death, man-god, etc., the symbiosis of technology and biology is already happening and we are unlikely to be able to stop it.

Novelty and the practical significance. The article reveals the similarities and differences between the three types of humanism. The definition and qualitative assessment of each of them is given, taking into account modern socio-cultural trends, which will help future researchers to predict the vector of development of humanistic ideas.

Key words: humanism, posthumanism, transhumanism, technosphere, transformation.

Надійшла до редакції 2.02.2021 р.

УДК 7.07-05

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ ІМІДЖУ ТА ОБРАЗУ ШОУМЕНА

Хлисту́н Олена Сергі́ївна – доктор культурології, доцент, завідувач кафедри фешн і шоу-бізнесу, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ.
<https://orcid.org/0000-0002-1764-6559>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.448>
with_joy@ukr.net

Проаналізовано окремі аспекти іміджу й образу сучасного шоумена та їх значення в контексті соціокультурних трансформацій та посилення ролі постаті публічної особи.

Наголошується, що імідж і образ шоумена часто задають тон у суспільних поглядах, ідеології, зміщуючи традиційне сприйняття образу людини, її якостей та тілесності почасти до більш простого і, одночасно, більш яскравого, розкутого не лише в культурній і мистецькій сфері, а й в усьому суспільному просторі.

Ключові слова: шоумен, образ, імідж, гламур, модельна особистість, соціокультурний простір.

Постановка проблеми. Чи не найважливішу роль у професійній діяльності шоумена відіграють його особисті якості, а також імідж і образ, які він втілює та репрезентує у публічному просторі. Особливо яскраво ця тенденція прослідковується останніми роками. Адже, володіючи різнобічними талантами, шоумени часто стають знаковими суспільними постатями та, звертаючись до політичної кар'єри (М. Колуччі (Колуш), І. Гнарр, Л. Максимович та ін.), навіть займають найвищі владні позиції у державі (Д. Трамп, Дж. Моралес, М. Шарец). Осторонь не залишається і Україна (С. Притула, В. Зеленський, С. Вакарчук та ін.).

Це зумовлено, насамперед тим, що практично у всіх сферах життя суспільства спостерігається тенденція до посилення ролі постаті публічної особи, яка задає тон у суспільних поглядах, ідеології,